

Fonološki opis govora Juršincev v Slovenskih goricah (SLA 378)

Jožica Škofic

IZVLEČEK: V članku je v obliki fonološkega opisa predstavljeno glasoslovje srednjeprleškega govora Juršincev v Slovenskih goricah (Slovenski lingvistični atlas, točka št. 378), tako da je v prvem delu predstavljen inventar fonemov in prozodemov tega govora, sledi predstavitev distribucijskih omejitev fonemov in njihovih položajnih različic ter prozodemov, v tretjem delu pa je prikazan njihov izvor. Govor v zadnjih letih odpravlja kvantitetno opozicijo na naglašanih samoglasnikih, saj je zaradi razvoja različnih kvalitet dolgih in kratkih samoglasnikov kvantitetna opozicija postala nepotrebna.

ABSTRACT: In the article the phonological description of the central Prleško local speech of Juršinci in Slovenske gorice (SLA 378) is presented. Thus Part I contains an inventory of phonemes and prosodemes of this prleško dialect/speech, Part II describes their distribution, and Part III is about their origin. During the past few years there is a tendency to eliminate the quantitative opposition for stressed vowels. Because of the different development in the quality of long and short vowels the quantitative opposition has become redundant in this speech.

1 UVOD

Juršinci so razloženo središčno naselje v osrčju Slovenskih goric z gručastim jedrom okoli poznogotske farne cerkve sv. Lovrenca, ki jo navaja že zapisnik župnij ob času nadškofa Bernarda (1468–1487) kot »Ecclesia Sancti Laurentij prope Pettaw. Collator plebanus in Pettaw« (Ljubša 1925, 1), U. Horvat pa navaja, da »je bila /cerkev/ župnijska že leta 1322, ko se prvič omenja« (Horvat 1997, 139). Fara zajema kraje Juršinci (okrog 310 prebivalcev), Gabrnik, Gradiščak, Kukava, Grlinci, Dragovič, Sakušak, Bodkovci, Senčak, Zagorci, Rotman in Mostje. Iz teh krajev so bili doma npr. dr. Anton Slodnjak, dr. Ludvik Toplak, Janez Puh (Puch). Krajevno jedro Juršincev leži v dolinici levega pritoka potoka Krke vzhodno od ceste Ptuj–Videm ob Ščavnici. Na okoliških pobočjih in temenih slemen so zaselki Juršinski Vrh, Trepošek in Vodol. V široki dolini Krke so večinoma njive in travniki,

na prisojnih pobočjih vinogradi in na osojah gozdovi. V Juršincih, ki so od leta 1994 sedež občine z okrog 2370 prebivalci (prej KS v občini Ptuj), so poleg cerkve tudi osnovna šola z vrtcem, pošta, zdravstveni dom, kulturni dom in prosvetno društvo (oboje imenovano po domačinu dr. Antonu Slodnjaku), trgovine, gostinski lokali, muzej kmečke dediščine, sedež kmetijske zadruga in trsničarska zadruga, ustanovljena leta 1906 (sedaj Skupnost trsničarjev in drevesničarjev Juršinci), aktivna so gasilsko in športno društvo, društvo za ohranjanje kulturne dediščine, turistično društvo, društvo gospodinjin in gospodinjcev, ribiško društvo in lovska družina, skozi občino vodi vinsko-turistična cesta itd. Kraj je v drugi polovici 20. stoletja močno gospodarsko napredoval in deluje kot skorajda urbano središče za okoliško izrazito ruralno podeželje, o čemer pričajo tudi narečni izreki, npr. *'tɔ:ti ba je s 'pü:rge, 'mi pa smo 'vencarij bi'li 'ta je bil (doma) iz središča Juršincev/okoli cerkve, mi pa smo bili viničarji'*. Sedanje občinske meje se ujemajo s starimi farnimi, oboje pa hkrati pomeni tudi meje krajevnega govora, saj domačini dobro slišijo razlike med svojim in sosednjimi govori. Tako pravijo npr. za Vitomarce v sosednji fari sv. Andraža (ki je kot samostojna župnija, ločena od lovrenške, navedena že l. 1782 (Ljubša 1925, 2)), da *'tan 'ma:čke z'va:ro 'je:jɔ, p'ri nas pa 'mɔ:čke z'vɔ:ro 'pi:jejo 'tam mačke mleko jejo, pri nas pa mačke mleko pijejo'* in da *'tan se majo 'žɛ:nske za 'jega, da torej govorijo »na moškega« oz. kot bi bile moški.*

Gradivo za analizo in fonološki opis prleškega govora Juršincev je bilo zbrano v letih 2001–2004 s pomočjo narečnih govorcev, ki so doma v Juršincih, Sakušaku in Gabrniku, uporabljeni pa so tudi starejši posnetki na kasetah.¹

1 INVENTAR

1.1 Samoglasniki

1.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki

i:	ü:	u:
è:		ò:
ɛ:	(ä:)	ø:
	a:	ɤ:

¹ Informanti v letih 2001–2004 so bili: Klara Horvat (1937), Marija Osterc (1936), Irena Horvat (1972), Alojz Šoštarič (1932), Lovrenc Herga (1935), Alojz Herga (1963), Ida Berlak (1963), Marica Herga (1968), vsi doma v Gabrniku, Stanko Zelenko (1914) iz Sakušaka. Informant in informator za juršinski govor je bila tudi Olga Guzej, ki je do svojega 18. leta živela v Gabrniku, odtlej pa na Gorenjskem (občina Radovljica), svoje domače narečje (v podobi izpred 40–60 let) pa je ohranjala v pogostih stikih s sorodniki, predvsem mamo Julijano Plohl (1904–1994) – o tem v diplomski nalogi J. Guzej *Vpliv migracij na jezik in govor posameznika (v okviru enojezičnosti)*, Ljubljana, 1987 (mentorica B. Pogorelec), in članku *Vpliv migracij na jezik in govor posameznika*, objavljenem v *Jeziku in slovstvu* l. 1989. Kot gradivo so bili uporabljeni tudi posnetki Julijane Plohl iz Gabrnika na kasetah iz let okrog 1990.

1.1.1.2 Dolgi naglašeni /i:/ je nekoliko bolj napeto izgovorjen kot kratki naglašeni /i/ – prav ta kvalitetna niansa v izgovoru pa sploh omogoča slušno razlikovanje med njima.

1.1.2 Kratki naglašeni samoglasniki

<i>i</i>		<i>ü</i>		<i>u</i>
	<i>ɛ</i>		<i>o</i>	
	<i>e</i>			
		<i>a</i>		<i>ɚ</i>

1.1.3 Kratki nenaglašeni samoglasniki

<i>i</i>				<i>u</i>
			<i>o</i>	
	<i>e</i>			
		<i>a</i>		<i>ɚ p !</i>

1.2 *Soglasniki*

1.2.1 Zvočniki

<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>j</i>			<i>ŋ</i>

1.2.2 Nezvočniki

<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

1.3 *Naglas*

1.3.1 Naglas ni vezan na določeno mesto v besedah – naglasno mesto je svobodno.

1.3.2 Govor pozna kvantitetno opozicijo (dolge naglašene, kratke naglašene in kratke nenaglašene zloge).

1.3.2.1 Kvantitetna razlika med dolgimi in kratkimi naglašeni samoglasniki postopoma izginja, in sicer se kratki naglašeni samoglasniki daljšajo. Različno dolžino naglašanih samoglasnikov je slušno mogoče določiti (tudi) s pomočjo kvalitetne razlike med dolgimi in kratkimi samoglasniki (kar pa je najteže pri visokih samoglasnikih *u/ur*, *ü/ür*: in *ɚ/ɚr*).² Dolgi in

² Tako npr. tudi Kolarič opozarja na postopno daljšanje vseh naglašanih samoglasnikov, npr. za stari akut, ki »se je tudi tukaj skrajšal, prešel v kratko padajoči akcent in ostal kratek ne samo v zadnjem zlogu, ampak tudi v nezadnjem /..., t/oda nekatere besede

kratki naglašeni samoglasniki so se v prejšnjih obdobjih namreč različno razvijali, z različno kvaliteto pa je kvantitetno nasprotje, kot kaže, postalo nepotrebno.³

- 1.3.3 Govor ne pozna tonemske opozicije.
 1.3.4 Inventar prozodemov torej zajema dva naglasa ('V:, 'V) in nenaglašeno kračino (V).

2 DISTRIBUCIJA

2.1 Samoglasniki

2.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki

2.1.1.1 Dolgi samoglasniki so mogoči le pod naglasom.

2.1.1.2 /ü:/ v vzglasju ni mogoč, ker ima protetični /v/ ('vü:na 'ujna', 'vü:sta 'usta', 'vü:š 'uš', 'vü:zda 'uzda').

2.1.1.3 /a:/ nastopa le v novejših besedah, prevzetih iz slovenskega knjižnega jezika (*gospo'dar* – star. 'vi:rt, 'fa:nt star. 'pubec, martino'va:nje) in v besedah z istozložnim /j/, kjer ima položajno različico [ä:] ('jä:jca 'jajca', 'gä:j 'gaj', m'lä:j 'mlaj'), tako tudi v prevzetih besedah ('žä:jfa 'milo', 'šä:jba 'šipa').

2.1.1.4 /o:/ v položaju pred /n/ in /m/ ni mogoč, saj je prešel v /u:/ (z'vu:n 'zvon', 'ru:mar 'romar').

2.1.1.5 /r:/ ne nastopa ob samoglasniku (s'mr:t 'smrt', 'pr:vi 'prvi', 'kr:f 'kri').

2.1.2 Kratki naglašeni samoglasniki

2.1.2.1 Kratki naglašeni samoglasniki se postopoma daljšajo in le kvalitetna

imajo drugačne kvantitete /.../ Daljšanje se širi od severozahoda proti jugovzhodu in nastopa močnejše v zadnjih šestdesetih letih; jaz imam iz otroških let ohranjene še kračine /.../, vsaj za Spodnjo Prlekijo.« (Kolarič 1968, 631) ali za kratko poudarjeni r, za katerega da se ponekod »slišijo tudi že dolžine« (Kolarič 1968, 635) ali za naglasni tip *ženā* > *žēna*, za katerega piše, da »t/udi v teh primerih nastopa v zadnjih petdesetih letih podaljšanje, ki se širi od severozahoda proti jugovzhodu. Analogije so spreminjale akcente v vse smeri, tako da je na osnovi sicer že dokaj obsežnega gradiva še vedno nemogoče dati natančno razvojno sliko prleškega akcenta.« (Kolarič 1968, 632.) To daljšanje kratkih naglašanih samoglasnikov je mogoče opaziti npr. ob primerjanju govorov mlajših narečnih govorcev s starejšimi oz. tistih, ki so ohranili narečje izpred petdesetih let (ker ga zaradi preselitve v drugo jezikovno/narečno okolje niso razvijali dalje), s tistimi, ki so v domačem narečnem okolju ves čas živeli s svojim narečjem in ga razvijali dalje.

³ Natančna analiza dolžin naglašanih samoglasnikov v juršinskem govoru je mogoča z uporabo programskih orodij (npr. CoolEdit, Praat in SFSWin) in zajema primerjavo besed, kjer je predvidena različna dolžina samoglasnikov v istem glasovnem okolju (tip *je delala* – *sta delala*, *sita je* – *sita sta* ipd.). Analiza bo skupaj s spremembami na drugih jezikovnih ravneh (npr. oblikoslovni, besedni, skladijski) predstavljena v posebnem članku, kjer bodo prikazani tudi sociolingvistični dejavniki za spremembe v juršinskem govoru v zadnjih desetletjih.

- razlika med dolgimi in kratkimi naglašeni samoglasniki omogoča razlikovanje med njimi. Predvsem /ü/, /u/ in /ʏ/ se večinoma ne razlikujejo od /ü:/, /u:/ in /ʏ:/.
- 2.1.2.2 Kratki naglašeni /a/ ima v položaju pred istozložnim /j/, ki se izgovarja zelo oslajljeno, položajno različico [ã] ('kãi 'kaj', 'dãi 'daj', 'mãister 'mojster', 'na'zãi 'nazaj', 'sãi 'saj').
- 2.1.2.3 Kratki naglašeni /a/ se (predvsem ob labialih) lahko izgovarja rahlo labializirano ('mãma 'mama').
- 2.1.2.4 Kratki naglašeni /o/ v položaju pred /n/ ter /j/ in /j/ (iz /ń/) ni mogoč, ampak je prešel v /u/ ('kunec 'konec', 'kuj 'konj', 'kuja 'konja').
- 2.1.3 Kratki nenaglašeni samoglasniki
- 2.1.3.1 /i/ ima v izglasju nekoliko reducirano različico [j] ('vünj 'zunaj', ži'vetj 'živetj', 'menj 'meni').
- 2.1.3.2 /i/ iz ě (s'pó:vít 'spoved', č'lovik 'človek') ima tako v prednaglasnih kot v ponaglasnih zlogih lahko različici [ē] oz. [e] (o'řex 'oreh', ve'd'rica 'vedro').
- 2.1.3.3 /o/ je mogoč tako v prenaglasnih kot ponaglasnih zlogih (p'o'leno 'poleno', 'želót 'želod') in v izglasju ('vínō 'vino', 'dōbro 'dobro', 'jē:mō 'jemo', 'lěpo 'lepo').
- 2.1.3.4 /a/ ima v položaju pred istozložnim /j/, ki se izgovarja zelo oslajljeno, položajno različico [ã] ('dělã 'delaj').
- 2.1.3.5 /j/ ne nastopa ob samoglasniku in v izglasju ('čet'rték 'četrtek', ž'ř'bē: 'žrebe').
- 2.1.3.5.1 /j/ ima v vzglasju novejšo položajno različico [ə-] (ə'ř'javj 'rjav', ř'de'či:ca/ərde'či:ca 'rdečica', ə'ř'jüxa/'rüxa 'rjuha')
- 2.1.3.6 /j/ nastopa le v ponaglasnem položaju, ne ob samoglasniku, mogoč pa je tudi v izglasju (o'plj 'oplen', p'řikj't 'veža z vhodom v klet').
- 2.1.3.7 /p/ nastopa le v ponaglasnem položaju, ne ob samoglasniku in ne v izglasju (s'več'ņca 'svečnica').
- 2.1.3.7.1 /p/ ima pred mehkonebniki alofon [p̥] ('cã'itņge 'časopis').
- 2.2 Soglasniki
- 2.2.1 Zvočniki
- 2.2.1.1 /m/ ne nastopa v izglasju, ker se v tem položaju premenjuje z /n/ (z 'dōbrin 'z dobrim', 'nesen 'nesem', 'nan 'nam').
- 2.2.1.2 /n/ ima pred mehkonebniki alofon [ŋ] ('fašerņk 'pust').
- 2.2.1.3 /j/ je mogoč le v medsamoglasniškem položaju (ko'řeņje 'korenje', ka'meņe 'kamenje', zna'meņe 'znamenje', 'seņe 'sanje', b'laņa 'deska na vozu') in v izglasju (kōstaņ 'kostanj, 'lū:keņ 'lukenj'), ne pa tudi v vzglasju in položaju za soglasnikom.
- 2.2.1.4 /j/ ni izrazito spirantiziran ('vija 'vidva', 'vüjec 'ujec', z 'jō:j 'z njo', 'jo:ren 'jarem'), v položaju za kratkim naglašeni in nenaglašeni [ã], ki je alofon /a/, pa ima oslajljeno izgovorno različico [i], ki se lahko z njim asimilira v /ã/ (na'zã/na'zãi 'nazaj', 'dělã i/'dělã 'delaj', 'dã'ta/'dãta 'dajta').

- 2.2.1.5 /v/ ne nastopa v izglasju in pred nezvenečimi nezvočniki, ker se v tem položaju premenjuje s /f/ (*p'raf* 'prav', *č'f* 'črv', *o'fca* 'ovca', *'ži:fčen* 'živčen', *f'pi:skrj* 'v piskru', *pé:fka* 'pevka').
- 2.2.1.5.1 /v/ se izgovarja kot [v] le v položaju pred samoglasnikom, zvočnikom in zvenečim nezvočnikom (*k'rava* 'krava', *v'ré:men* 'vreme', *v'zemen* 'vzamem', *v'denj* 'vdeni').
- 2.2.1.5.2 /v/ se izgovarja kot [ʋ] le pred soglasnikom v redkih novejših besedah (v *'a:ʋtj* 'v avtu').
- 2.2.1.6 /vzd-/ v vzglasju ne nastopa, ampak se asimilira v /zd-/ (*z'do:vaje* 'vzdavanje, poroka', *z'di:gnutj* 'vzdigniti').
- 2.2.2 Nezvočniki
- 2.2.2.1 V izglasju so možni le nezveneči nezvočniki – zveneči nezvočniki imajo tam svoje nezveneče pare (*'jük* 'jug', *k'ri:š* 'križ', *'želót* 'želod', *'vò:s* 'voz', *g'röp* 'grob').
- 2.2.2.1.1 Nezvočniki se prilikujejo zvenečnosti nezvočnikov za seboj (pred zvenečimi nezvočniki nezveneči nezvočniki postanejo zveneči (*g'dó:* 'kdo'), pred nezvenečimi nezvočniki pa zveneči nezvočniki postanejo nezveneči (*o'p'xa'jilø* 'obhajilo', *'po'plat* 'podplat', *'retkef* 'redkev', *'ro'pček* 'robček').
- 2.2.2.2 /pt-/ v vzglasju ne nastopa, ampak se premenjuje s /ft-/ (*ftič* 'ptič').
- 2.2.2.3 /xč/ se lahko premenjuje s /šč/ ali se celo asimilira v /č/ (*šče'ramj g'ren* 's hčerkami grem', *x'či:jati/š'či:jati* 'grobo ločiti ječmenovo ali ajdovo zrnje od slame').
- 2.2.2.4 V soglasniškem sklopu /dn/ se lahko v nekaterih besedah (verjetno že leksikalizirano) namesto /d/ pred /n/ pojavlja /g/ (*'pø:dno* 'podenj' – *g'neš* 'danes').
- 2.2.2.5 V soglasniškem sklopu /dl/ se lahko v nekaterih besedah (verjetno že leksikalizirano) namesto /d/ pred /l/ pojavlja /g/ (*d'lan*, *d'laka* – *g'lé:tvo* 'dleto').
- 2.2.2.6 V soglasniškem sklopu /tl/ se lahko v nekaterih besedah (verjetno že leksikalizirano) namesto /t/ pred /l/ pojavlja /k/ (*zak'lač'tj* 'zatlačiti' – toda *na t'lə:x* 'na tleh').
- 2.2.2.7 /x/ med dvema samoglasnikoma se lahko izgovori bolj oslABLJENO (*'bu'xal* 'buxa 'bolha').
- 2.3 *Naglas*
- 2.3.1 Dolgi in kratki naglašeni samoglasniki so možni v katerem koli besednem zlogu.
- 2.3.2 Nenaglašeni dolgi samoglasnikov govor ne pozna.
- 2.3.3 Govor ima dolgi nedoločnik (*xo'ditj* 'hoditi').
- 2.3.4 Možne so naglasne dvojnice tipa *b'rø:jē/bra'jē:* 'branje, trgatev', *g'nò:ja/ gnø'jø:* 'gnoja – R. ed.', *zø'bø:/'zò:ba* 'zoba – R. ed.', *glo'datj/g'lødatj* 'glodati'.

2.3.5 Predpona sestavljenih besed lahko potegne naglas za zlog proti začetku besede (*x'teja je* 'hotel je' – 'nexta je' 'ni hotel').

3 IZVOR

3.1 Samoglasniki

3.1.1 Dolgi naglašeni samoglasniki

- i:*
- < stalno dolgi *i:* (*'zi:ma, s'vi:ja* 'svinja', *'li:st, 'zi:t* 'zid', *'pi:šen* 'pišem')
  - < pretežno kratki naglašeni *i* po mlajšem podaljšanju (*'ni:t, 'mi:š, 'ni:č*)
  - < v prevzetih besedah (*'ci:mprati* 'graditi iz lesa', *ma'š:i:n* 'stroj', *ap'ri:l, g'li:x* 'ravno', *ž'ni:dar* 'krojač', *'ci:gel* 'opeka')
  - < redko po mlajšem naglasnem umiku na prednaglasni *i* (*p'ri: nas, š'i:røkj* – toda tudi *š'i'røkj*)
- ü:*
- < stalno dolgi *u:* (*'lü:č* 'luč', *'lü:pin* 'lupim')
  - < v prevzetih besedah (*b'rü:tif* 'pokopališče', *'fü:nkištj* 'binkošti')
  - < novejši kratki naglašeni *u* po mlajšem podaljšanju (*k'rü:x* 'kruh', *'kü:p* 'kup', *f'kü:p* 'vkup', *'tü:* 'tu' – toda starejše *k'rüx* 'kruh', *'küp* 'kup', *f'küp* 'vkup', *'tü* 'tu')
  - < novejši staroakutirani *u* v nezadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*'kü:pa* 'kupa', *k'rü:xa* 'kruha', *'bü:kef/bü:kva* 'bukev', *'kü:ra* 'kokoš' – toda starejše *'küpa* 'kupa', *k'rüxa* 'kruha' itd.)
  - < v imenih (*'Jü:ršincj*)
- u:*
- < stalno dolgi *ɤ:* (*'vu:k* 'volk', *'du:gj* 'dolg', *'ču:n* 'čoln', *'pu:nin* 'polnim', *'tu:čen* 'tolčem')
  - < novejši *-o:l-* po mlajšem podaljšanju (*u'pu:dne* 'opoldne' – toda starejši *u'pudne* 'opoldne')
  - < kratki naglašeni *u* iz *ɤ* po mlajšem podaljšanju (*'pu:x* 'polh', *'du:ga* 'dolga')
  - < stalno dolgi *u:* pred *j* (*'mu:jcek* 'mucek', *'mu:jcika* 'mucka')
  - < v skupinah *bu:j-*, *mu:j-*, nastalih po metatezi iz *umi:-*, *ubi:-* (*'mu:jvatj* 'umivati', *'bu:jtj* 'ubiti')
  - < *o:* pred *n*, *m* (*'z'vu:n* 'zvon', *'ru:mar* 'romar', *pat'ru:n* 'patron') ali pred *ɣ* iz *ń* (*zaps'tu:ɣ* 'zastonj')
  - < v prevzetih besedah (*'bu:nda, 'cu:ker* 'sladkor')
  - < v besedah, prevzetih iz knjižnega jezika (*'žu:pnik*)
- é:*
- < stalno dolgi *é:* (*'z'vé:zda, s'vé:ča, g'rè:x, 'bè:lj, 'lè:s, 'mè:x, s'mè:x, 'lè:ta, 'mè:sta, be'sè:da*)
  - < dolgi cirkumfleksirani *ə* iz *ɤ* in *ɛ* (*'lè:n* 'lan', *'vé:s* 'vas', *'dè:n* 'dan')
  - < v prevzetih besedah (*'kè:ks*)
- ó:*
- < dolgi cirkumfleksirani *o* (*'nó:č, 'mó:č, 'bó:k* 'bog', *g'nó:j, 'lò:j, me'só:, 'nó:s*)
  - < stalno dolgi *o* (*'k'ló:p, d'ró:k* 'drog', *k'ró:k* 'krog', *'ró:p* 'rob', *'só:t* 'sod', *g'óló:p* 'golob', *'gó:bec, 'pó:t, 'mó:š* 'mož', *o'tró:bj, 'zó:p* 'zob')

- e:
- < zgodaj podaljšani novoakutirani o (*kó:s*, *’ò:s* – oboje R mn.)
  - < v prevzetih besedah (*’šó:štar* ‘čevljar’, *mó:rka* ‘kumara’)
  - < stalno dolgi e (*’pɛ:t*, *’pɛ:tek*, *i’mɛ:*, *’vɛ:žen* ‘vežem’, *p’lɛ:šen* ‘plešem’, *p’rɛ:de* ‘prede’, *’zɛ:be*, *g’lɛ:dan* ‘gledam’, *un k’lɛ:ca* ‘on kleca’, *’rɛ:p* ‘rep’)
  - < dolgi cirkumfektirani e (*’lɛ:t* ‘led’, *’mɛ:t* ‘med’, *’pɛ:č*, *ve’čɛ:r*)
  - < redko novoakutirani ə (*’pɛ:sjɨ* ‘pasji’)
  - < redko dolgi cirkumfektirani e (*sɾ’ɛ:*)
  - < zgodaj podaljšani novoakutirani e (*’žɛ:n* ‘žen – R mn.’)
  - < *i:* pred *r* (*vo’dɛ:r* ‘vodir, oselnik’)
- o:
- < v prevzetih besedah (*’fɛ:xtalj sɔ* ‘prosili so’)
  - < stalno dolgi a (*g’rɔ:t* ‘grad’, *p’rɔ:x* ‘prah’, *d’vɔ:* ‘dva’, *k’rɔ:l* ‘kralj’, *x’rɔ:st* ‘hrast’, *kɔ’vɔč* ‘kovač’, *t’rɔ:va* ‘trava’, *g’lɔ:va* ‘glava’, *b’rɔ:da* ‘brada’, *’vɔ:pno* ‘apno’, *’pò:s* ‘pas’, *’pò:st* ‘past, namenilnik’, *k’rɔ:f* ‘krav – R mn.’)
  - < redko dolgi cirkumfektirani ə iz ɤ in ɛ (*’lɔ:š* ‘laž’, *’čɔ:st* ‘čast’)
  - < novejšje po mlajšem umiku naglasa s končnega kratkega zaprtega zloga na prednaglasni o in njegovem podaljšanju (*’bɔ:gat* ‘bogat’, *’ɔ:trɔk* ‘otrok’, *’pɔ:tplat* ‘podplat’ – toda starejšje *’ɔgon* ‘ogon’, *bɔgat* ‘bogat’, *’ɔtrɔk* ‘otrok’, *’pɔtplat* ‘podplat’)
  - < novejšje sekundarno naglašeni o po mlajšem podaljšanju (*’kɔ:za*, *’ɔ:sa* – toda starejšje *’kɔta* ‘kotel’, *’kɔza*, *’ɔsa*, *’dɔbra*)
  - < v prevzetih besedah (*’zɔ:s* ‘omaka’), tudi iz *’a:* (*’fɔ:rba* ‘barva’, *’vɔ:ga* ‘vaga, tehcnica’, *ž’lɔ:xta* ‘žlahta, sorodstvo’)
- ä:
- < novejšje novoakutirani e v nezadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*’zä:lje* ‘zelje’, *’žä:nška* ‘ženska’, *k’mä:ta* ‘kmeta – R ed.’, *’sä:den* ‘sedem 7’ – toda starejšje *’ženin* ‘ženin’, *’mečen* ‘mečem’, *’nesa je* ‘nesel je’, *’reka je* ‘rekel je’, *’peka je* ‘pekel je’)
  - < novejšje staroakutirani e v nezadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*’dä:telca* ‘deteljica’ – toda starejšje *s’reča*, *detelca* ‘deteljica’)
  - < novejšje sekundarno naglašeni e po mlajšem podaljšanju (*’žä:na* ‘žena’, *’rä:brɔ* ‘rebro’ – toda starejšje *’žena*, *’teta*, *’čelo*, *’nesen* ‘nesem’, *’rečen* ‘rečem’, *’rekla je*, *s’pekla je*)
  - < novejšje novoakutirani polglasnik v nezadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*’mä:ša* ‘maša’, *’sä:je* ‘sanje’, *’fsä:xne* ‘vsahne’ – toda starejšje *s’nexa* ‘snaha’, *’meša* ‘maša’, *’seje* ‘sanje’, *’fsexne* ‘vsahne’)
  - < novejšje sekundarno naglašeni polglasnik po mlajšem podaljšanju (*s’tä:ber* ‘steber’, *’čä:ber* ‘čeber’, *’mä:gla* ‘megla’, *’pä:kel* ‘pekel’ – toda starejšje *s’teber* ‘steber’, *’čeber* ‘čeber’, *’megla* ‘megla’, *’pekell’peka* ‘pekel’)
  - < novejšje kratki naglašeni polglasnik v zadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*’pä:s* ‘pes’, *’vä:s* ‘ves’ – toda starejšje *’pes* ‘pes’, *’ves* ‘ves’)

- < novejšje staroakutirani *ę* v zadnjem besednem zlogu po mlajšem podaljšanju (*'zä:t* 'zet' – toda starejšje *zet* 'zet')
- < novejšje *ę* po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga (*'jä:čmen*, *'jä:zik* – toda starejšje *ječmen*, *'jezik*)
- a:* < novejšje dolgo naglašeni *a:* in podaljšani kratki naglašeni *a* v besedah, prevzetih iz knjižnega jezika (*gospo'da:r*, *'fa:nt*, *žu'pa:n*)
- < *a:* pred *j* kot [*ä:*] (*m'lä:j* 'mlaj', *'jä:jca* 'jajca', *'gä:j* 'gaj', *p'lä:jš* 'plašč')
- < v prevzetih besedah *a:* pred *j* kot [*ä:*] (*'žä:jfa* 'milo', *'šä:jba* 'šipa', *ž'lä:jf* 'zavora', *'xä:zlj* 'suho stranišče')
- ɣ:* < stalno dolgi *ɣ:* (*'kɣ:f*, *s'mɣ:r*t)
- < novejšje staroakutirani *ɣ* po mlajšem podaljšanju (*'pɣ:st*, *'sɣ:na* – toda starejšje *'pɣst*, *'sɣna*)
- 3.1.2 Kratki naglašeni samoglasniki
- i* < staroakutirani *i* v nezadnjem besednem zlogu (*'lipa*, *'riba*, *'xiša*, *'žila*, *f'tičj* – I mn.)
- < v prevzetih besedah (*'cimper* 'ostrešje', *ma'sinlj* 'delali smo z mašino, strojem za otepanje pšenice')
- ü* < staroakutirani *u* v nezadnjem besednem zlogu (*'küpa* 'kupa', *k'rüxa* 'kruha')
- < v prevzetih besedah (*g'rünt* 'posestvo, kmetija', *'püngrat* 'sadovnjak', *'fürtox* 'predpasnik')
- u* < prednaglasni *ɸ* po umiku naglasa s končnega kratkega zloga (*'buxa* 'bolha')
- < redko sekundarno naglašeni *o* v položaju pred *n*, *m* (*'kunec* 'konec') ali *o* pred *ɸ* iz *n* (*'kuɸ* 'konj')
- < v prevzetih besedah (*ka'ruza* 'koruza', *'nidɸ'suxj* 'nizki čevlji', *'luster* 'lestenc')
- ę* < staroakutirani *ę* v nezadnjem besednem zlogu (*b'reža*, *ne'vešta*, *st'ręxa*, *'lęto*, *'męsto*, *'ręzatj*, *po'vedatj*)
- < kratki naglašeni *ę* v zadnjem zaprtem besednem zlogu (*'dęt* 'ded')
- < v prevzetih besedah (*'lęder* 'usnje')
- o* < staroakutirani *o* v nezadnjem besednem zlogu (*'doga*, *'goba*, *'koba*, *'toča*)
- < novoakutirani *o* v nezadnjem besednem zlogu (*'vola* 'volja', *'xoja* 'hoja', *'noša*, *š'koda*, *'nosin* 'nosim', *p'rosin* 'prosim')
- < kratki naglašeni *o* v zadnjem zaprtem besednem zlogu (*'pot* 'pod', *š'kof*, *'kofš*, *st'rok*, *k'rop*)
- < sekundarno naglašeni *o* (*'kota* 'kotel', *'koza*, *'osa*, *'dobra*)
- < po mlajšem naglasnem umiku naglašeni *o* (*'ogon* 'ogon', *'bogot* 'bogot', *'otrok* 'otrok', *'potplat* 'podplat')
- < v prevzetih besedah (*'op'cerlinga* 'jetika', *'totn'ko:mra* 'mrtvašnica', mrliška vežica', *'zoknj* 'nogavice')
- e* < *ę* v nezadnjem besednem zlogu (*s'reča*, *'detelca* 'deteljica')

- < novoakutirani *e* v nezadnjem besednem zlogu ('ženin 'ženin', 'mečen 'mečem', 'nesa je 'nesel je', 'reka je 'rekel je', 'peka je 'pekel je')
  - < kratki naglašeni *e* v zadnjem zaprtem besednem zlogu (*k'met*)
  - < sekundarno naglašeni *e* ('žena, 'teta, 'čelo, 'nesen 'nesem', 'rečen 'rečem', 'rekla je, 'spekla je)
  - < novoakutirani polglasnik v nezadnjem besednem zlogu (*s'hexa* 'snaha', 'meša 'maša')
  - < staroakutirani *ě* pred *n, m* (*x'ren, ko'leno, 'semen* 'seme', *po'leno* 'poleno')
  - < *e* po mlajšem naglasnem umiku ('četrték 'četrték')
  - a* < staroakutirani *a* v nezadnjem besednem zlogu (*k'rava, 'mati, s'lama, b'rata* – R ed.)
  - < kratki naglašeni *a* v zadnjem zaprtem besednem zlogu (*b'rat, 'gat 'gad', p'raf 'prav', zd'raf 'zdrav'*)
  - < prednaglasni *a*, naglašen po mlajšem naglasnem umiku (*'napne jo*)
  - < v prevzetih besedah (*'mantl 'plašč, 'fašerjk 'pust, 'tacna 'pladenj'*)
  - < v prevzetih besedah pred *j* kot [ä] (*'fläjšter* 'oblíž', *š'päjza* 'shramba za živila', *'cäjtqge* 'časopis')
  - < -äi (< -aj) v izglasju po asimilaciji kot [ä] (*'dä 'daj, 'kä 'kaj, na'zä 'nazaj, 'zä 'zdaj'*)
  - ř* < redko staroakutirani *ř* (*p'řst, 'řna*)
- 3.1.3 Nenaglašeni samoglasniki
- i* < pred- in ponaglasni *i* (*ti'si: 'tišči, zi'do:r 'zidar, 'xođin* 'hodim', *c'vi:lila je, ži'vetj, 'jezik* 'jezik')
  - < pred- in ponaglasni *ě* (*spó:vit 'spoved, č'lovik* 'človek', *só:sit 'sosed, 'orix* 'oreh', *vid'rica v'ed'rica* 'vedro')
  - < prednaglasni *o*, verjetno že leksikalizirano (*ni'beden* 'nobeden, nihče', *ni'có:r 'nocoj'*)
  - < pretežno pred- in ponaglasni *u* (*ki'püvlen* 'kupujem', *vi'si: 'uši* – I mn.', *'kožix* 'kožuh', *pot 'po:zdixj* 'pod pazduho', *li'pi:je* 'lupinje', *li'si:je* 'luščinje')
  - < v prevzetih besedah (*cim'rača* 'tesarska sekira')
  - < nenaglašeni *i* v izglasju kot [j] (*na 'mizj* 'na mizi', *xođj* 'hodi', *'vünj* 'zunaj', *ži'vetj* 'živeti', *'menj* 'meni')
  - u* < redko prednaglasni *u* (*ču'do:k* 'čudak', *muj'vača* 'umivača, krpa za umivanje')
  - < pred- in ponaglasni *ǰ* (*gu'či:mó* 'govorimo', *'jabuka* 'jablana', *'jabušŋca* 'jabolčnik')
  - < v glagolski priponi *-nu-* namesto *-ni-* (*'zdi:gnutj* 'vzdigniti')
  - < v onomatopejskih besedah (*'kukufca* 'kukavica')
  - o* < pred- in ponaglasni *o* (*'jagoda/ 'jo:gođe* 'jagoda/-e', *o'kó: 'oko, po'leno* 'poleno')
  - < pred- in ponaglasni *o* (*'sestro, z zo'b'ni:, lo'vi:jo*)
  - < v prevzetih besedah (*'fürtox* 'predpasnik')

- e* < pred- in ponaglasni *e* ('zelje 'zelje', po'lé:tje, 'pó:le 'polje', 'niše 'nihče', ve'seła, be'sé:da, 'nesen 'nesem')
 < pred- in ponaglasni *ę* ('tele, 'sestre, me'só:, 'pamet)
 < redko nenaglašeni *ę* po umiku naglasa na prednaglasni zlog (p'riklet 'veža z vhomom v klet')
 < nenaglašeni polglasnik ('døber 'dober'), zlasti v ponaglasni priponi -ek, -ec (b'ratec, 'dędek) – ohranja se tudi v odvisnih sklonih, če izraža pomanjševalnost ('dędeka)
 < v prevzetih besedah ('lęder 'usnje', 'fašęnk 'pust')
 < nedosledno *a* za *r* ('reca/'raca 'raca')
- a* < pred- in ponaglasni *a* (k'rava, 'dęlatj 'delati', 'zi:ma, ka'zø:lec 'kazalec')
 < *l* neposredno za naglasom pred soglasnikom ('tejacj 'telci, teleta')
 < izglasni -*l* (skupaj z *j* kot zapolnitvijo zeva) neposredno za naglasom (vø'gęja 'vogel' – toda 'vø:geł; zam'lęja je 'zmlal je', 'zũja se je 'sezul se je'; 'dęja 'drl', 'męja 'umrl', 'žęja 'žrl')
 < v del. -*l* iz -*al* ('dęla je 'delal je'), -*il* ('nøsa je 'nosil je', ba je 'bil je'), -*ęl* ('veda je 'vedel je'), -*ęl* ('nesa je 'nesel je')
 < v prevzetih besedah ('få'lø:t 'kos, npr. kruha', 'pũngrat 'sadovnjak')
- r* < nenaglašeni *r* (žr'di: – R ed., pr'dętj, smr'dętj, mr'li:č, stęgø:c 'oluščen koruzni storž')
 < po umiku naglasa na prednaglasni zlog ('čętrtek 'četrtek')
 < po onemitvi samoglasnika ob *r* (žr'bę: 'žrebe')
 < v prevzetih besedah ('nidr'šuxj 'nizki čevlji'), tudi po onemitvi samoglasnika ob *r* ('lędęnj co'pat 'usnjeni copat', 'mujdęlec 'modrc')
- ŋ* < po onemitvi samoglasnika ob *n* ('ritešęca 'ritnica, polovica zadnjice', s'večęca 'svečnica', ko'pi:šęca 'robidnica', 'jabušęca 'jabolčnik', 'pumošęca 'polnočnica')
 < v prevzetih besedah ('tøtę'kø:mra 'mrtvašnica, mrliška vežica', k'lø:jęp'røt 'poprtnjak, kruh s suhim sadjem', 'xøzpt'roge 'naramnice za hlače', 'cåjtęge 'časopis')
- l* < nenaglašeni *l* ('øpl 'oplen')
 < v prevzetih besedah ('mantl 'plašč')

3.2 Soglasniki

Soglasniki so nastali iz ustreznih soglasnikov v izhodiščnem splošno-slovenskem sistemu.⁴ Razen tega:

3.2.1 Zvočniki

- v* < *w* pred samoglasniki, zvočniki in zvenečimi nezvočniki ('vi:no, 'vøda, v'ra:k 'vrag', v'zemen 'vzamem', v'denj 'vdeni')
 < kot proteza pred *ü* ('vũjec 'ujec', 'vũ:na 'ujna', 'vũsta 'usta', 'vũ:š 'uš', 'vũ:zda 'uzda')

⁴ V besedi t'je:den 'teden' je *j* v nasprotju s knjižnim jezikom ostal iz *tęje dęny 'ta dan'.

- < v prevzetih besedah ('vi:nta 'dvigalka'), pred soglasniki kot alofon [u] (a:uto 'avto')
- n** < redko *n* v izglasju ('ogen 'ogenj', g'lè:žen/gli'žè:n 'gleženj' – toda 'kuĵ 'konj', 'køstaj 'kostanj', 'lû:keĵ 'lukenj')
- < -m v izglasju ('čè:n 'hočem', 'øsen 'osem', li'dè:n 'ljudem', 'tan 'tam', z 'døbrin 'z dobrim', 'nesen 'nesem')
- l** < v prevzetih besedah ('mantĵ 'plašč')
- < Í (p'lü:ča 'pljuča', ki'pü:vlen 'kupujem', 'nø:stel 'stelja', k'rø:l 'kralj', 'zemla 'zemlja', k'lü:č 'ključ', 'vøla 'volja') – sekundarni *lj* iz *lj-* pa je ostal ('zelje 'zelje')
- < *tl, dl* v del. -l ('jè:la je 'jedla je', 'pø:la je 'padla je', sp'rè:la je 'spredla je', c'vela je 'cvetela je') in iz primarne skupine *tl, dl* ('šilo')
- < v prevzetih besedah (p'løxec 'podkvica', 'løder 'usnje'), redko iz v ('lamp 'vamp, trebuh')
- r** < v prislovni priponi -že (ni'cø:r 'nocoj')
- < ř ('rüxa 'rjuha', v me'xø:rj 'v mehurju', me'sø:ra 'mesarja – R ed.' – toda me'sø:ra je 'mesaril je')
- < v skupini -črè- in -žrè- (č'rè:vlj 'škornji', č'rè:šja 'češnja', ž'rbø: 'žrebe')
- j** < v prevzetih besedah ('püngrat 'sadovnjak', krøm'pi:r)
- < *n* v položaju za soglasnikom ali v vzglasju in pred samoglasnikom (og'jiše 'ognjišče', 'sükja 'suknja', 'jega 'njega', 'lû:kja 'luknja', 'jiva 'njiva', 'ogja 'ognja')
- < kot zapolnitev zeva med samoglasnikom in *a* iz *l* ('tejacj 'telci, teleta', x'teja je 'hotel je')
- < redko kot prehodni glas med *u* in zobnimi/zadlesničnimi soglasniki ('mu:jcek 'mucek', 'gu:jdek 'pujsek', 'pu:jček 'pujsek', 'xu:jdj 'hudi'), tudi v prevzetih besedah (k'lø:jcøp'røt 'poprtnjak, kruh s suhim sadjem', 'mujdølec 'modrc')
- < v skupini -mu:j-, -bu:j-, nastali po metatezi iz *umi:-, ubi:-* ('mu:jvatj 'umivati', 'bu:jtj 'ubiti')
- < redko -li- oz. -Í ('hejbøj 'vejki 'najbolj velik')
- ĵ** < *n* in *nĵ* v položaju med dvema samoglasnikoma (ko'rèje 'korenje', ka'meje 'kamenje', zna'meje 'znamenje', 'seje 'sanje' in 'semenj', b'laja 'deska na vozu', s'vi:ĵa 'svinja', 'cø:ĵa 'canja/cajna', 'kuĵa 'konja', 'meje 'manj')
- < večinoma *n* v izglasju ('kuĵ 'konj', 'køstaj 'kostanj', 'lû:keĵ 'lukenj' – toda tudi 'ogen 'ogenj', g'lè:žen/gli'žè:n 'gleženj')

3.2.2 Nezvočniki

- f** < v pred nezvenečimi nezvočniki in v izglasju (p'raf 'prav', f'sakj 'vsak')
- < vzglasni *p* v položaju pred *t* (f'tič 'ptič')
- < v mlajših prevzetih besedah ('fø:rba 'barva', b'rü:tjif 'pokopališče', 'fašeŋk 'pust', 'žä:jfa 'milo', 'fû:nkištj 'binkošti', 'fürtøx 'predpasnik', k'nøf 'gumb', 'fø:xtalj ø 'prosili so')

- š < šč ('kūšar 'kuščar', 'išen 'iščem', og'ljiše 'ognjišče', na 'teše 'na tešče', k'lé:šj 'kleščé')
 < šč < xč ('niše 'nihče')
- g < redko d pred l (morda leksikalizirano g'lè:tvo 'dleto' – toda d'lan, d'laka)
 < redko d pred n (morda leksikalizirano g'nēs 'danes' – toda 'pɔ:dnɔ 'podenj')
 < kj- v besedi kje in sestavljenkah ('gè: 'kje', 'nègi 'nekje', 'nigi 'nikjer')
- k < redko t pred l (morda leksikalizirano zak'lačtj 'zatlačiti' – toda na t'lè:x 'na tleh')
- x < k, g pred k ('mexkj 'mehki', 'lexkj 'lahki')

3.2.2.1 Nezveneči nezvočniki so nastali tudi iz zvenečih v izglasju in po asimilaciji na sledeče nezvočnike, zveneči nezvočniki pa iz nezvenečih prav tako po asimilaciji na sledeče nezvočnike.

3.2.2.2 Vsi nezvočniki se pojavljajo tudi v prevzetih besedah.

3.3 Naglas

3.3.1 Naglasno mesto v besedi je kot v izhodiščnem sistemu, le s to razliko, da so naglašeni tudi refleksi za e in o in polglasnik, ki so bili prej pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi: 'sestra, 'koza 'koza', 'megla.

3.3.2 Kvantiteta je kot v izhodiščnem sistemu, le da so se nekateri kratki samoglasniki v novejšem času že podaljšali ('bi:k, 'pɛ:st/'pɛ:st, k'rüxa/ k'rü:xa 'kruha'), enako velja za sekundarno naglašene samoglasnike ('koza/ 'kɔ:za, 'teta/'tä:ta).

3.3.3 Tonematiko je prleško narečje izgubilo.

- 3.3.4 'V: < dolgi naglašeni 'V:
 < v novejšem času podaljšani 'V
 'V < kratki naglašeni 'V
 < po umiku naglasa s končnega kratkega naglašene samoglasnika
 V < nenaglašeni V v izglasju, vzglasju ali srede besede
 < po umiku naglasa na prednaglasni V

4 IZGUBA GLASOV

4.1 Samoglasniki

- i – v nenaglašenem zlogu ob zvočniku ('mɔ:n 'imam', pɽ'nesla je 'prinesla je', pɽ V'rɔ:blovix 'pri Vroblvih' – toda p'ri:vas 'pri vas')
 – v nenaglašeni glagolski priponi -i- v del. -l, lahko tudi po analogiji, ('nɔsla je 'nosila je – del. -l, ž. sp. ed.)
 – v nenaglašeni glagolski priponi -i- v velelniku za 2. os. dv. in mn. ('nɔste 'nosite', 'lɔfta 'lovita')
 – v nenaglašeni priponi -nica ('ritešgca 'ritnica, polovica zadnjice',

- s'vęčņca* 'svečnica', *ko'pi:šņca* 'robidnica', *'jabušņca* 'jabolčnik', *'pumošņca* 'polnočnica')
- v nenaglašeni priponi *-inja* (*'kūxja* 'kuhinja')
  - v nenaglašeni glagolski priponi *-ě-* v del. -l (*npr. 'vędlj smo* 'vedeli smo – del. -l, m. sp. mn.')
  - redko v prednaglasnih zlogih ob zvočniku (*žř'bę:* 'žrebe', *z'lõ* 'zelo', *čř'pi:je/č're:pje* 'črepinje')
  - redko v ponaglasnih zlogih (*'põ:lna* 'polena', *'kõ:lna* 'kolena')
- o – redko po izgubi naglasa (npr. zaradi umika naglasa na prednaglasni zlog) (*'kak* 'kako', *'tak* 'tako', *'nemren* 'ne morem')
- 4.2 Soglasniki
- v – v vzglasju pred *zd* (*z'dõ:vaje* 'vzdavanje, poroka', *z'di:gnutj* 'vzdigniti')
  - t – včasih v položaju pred *t* (*m'lacj/m'latcj* 'mlatiči')
  - s – redko v vzglasju v položaju pred *pr* (*p'rë:djj* 'sprednji', *p'rõ:tj* 'sproti')
  - toda tudi *sp'rę:la je* 'spredla je')

5 METATEZA

- 5.1 V vzglasni skupini *umi:-, ubi:-*, ki preideta v *mu:j-, bu:j-* (*'mu:jvatj* 'umivati', *'bu:jjtj* 'ubiti', tudi *muj'vača* 'umivača').
- 5.2. V nenaglašenem osebnem zaimku *jih*, ki se govori *xj* (*'nemamõ xj* 'nimamo jih').

6 BESEDILO

Klara: *'Nęda g'dõ: sõ se 'naša 'måtj vže'nilj, 'te še 'duma př V'rõ:blovix, 'te je blõ 'tan 'dõstj f'sega, o'ni: so blj 'přecj bõ'gatj za 'tiste 'cäjte. 'Te pa sta se 'måtj pa 'naš 'atek pa sta se sp'ravla 'tan 'põ:lek v enõ 'xišõ, v enõ vincer'lijõ. 'Tisti lid'je: pa sõ blj 'nęg j v 'Marpřõj du'mõ:.' Te pa sta 'naša d'võ: si 'tan 'te na'rędla 'vü:n pa sta 'męla enõ 'xišicõ 'tõ:kõ 'målo. 'Bila je ... p'ri:kjt, 'te pa bla je 'kūxja pa 'xiša pa 'xi:ška. Na'võ:dno se je f'se 'dęlalo f'kūxjj, 'jelj pa smo f'xiši. Pa spa'li: so 'måma pa 'atek sta f'xiši spa'la, 'midvj z 'Mi:ckj pa sma f'xi:škj spa'le:, sta bla d'võ: š'tåmpeta 'nořj. 'Olga pa še bla je 'te 'måla. Una še je 'te 'põ:lek 'måme pa 'põ:lek 'ateka f'xišj s'põ:la, 'põtj pa je 'te žę 'tüd f'xi:škj s'põ:la, g'da bla je žę 'målo 'vę:čja. 'Kūxalõ pa se je f'pę:čj. F'krü:šņj 'pę:či f'se. F'se z 'bü:rkloj f'pę:č pa z 'bü:rkloj 'vün, pa za s'vi:je se je 'kūxalõ, z'võ:ra se je 'kūxala v enj 'tõ:kj 'rä:jnglj na 'tri: nõ'gę:. Pa k'tåpe smo p'ražlj 'tak 'vünj 'boj na 'ku:menj, 'tüd f'tistj 'rä:jnglj na 'tri: nõ'gę:. F'se 'kåⁱ se je s'kūxalõ, f'se je bi'lõ: 'pač f'pę:čj.*

/.../

Pa võ'dõ: smõ f'se nõ'silj z V'rõ:blove g'rabe pa z V'rõ:blovega s'tüdenca. 'Så je 'nę blõ 'ni:č võ'dę: du'mõ:. Čę si xj na 'võ:gax pa d've: vid'ri:cj pa 'enõ še 'põ:lek

pa si t'ri: vid'rice n'eša. Pa t'istò 'keko je bi'lò: 'teko si pa za k'rave na'pò:jatj pa f'se. Smo 'mòglj p'f'nestj vò'dò:, 'nič 'ni blò dò'må.

Marija: 'Ja, 'te pa si p'riša na s'rèd b'règa pa si raz'leja pa si ša na'zäj v g'rabò, ka se tj je pospe'lalo pa si 'pådna.

Klara: 'Ja, 'tò: je 'tak bi'lò: po'zi:mj. Pa za 'mu:jvati pa če sj x'teja vò'dò: 'pi:tj pa ... 'mu:jvatj smo 'meļj en la'vò:r 'vejkj. 'Tistj la'vò:r se je post'ava k 'pe:čj f 'xišò na k'lò:p ...

Olga: Na vo'geja.

Klara: 'Tån pa smo se f'si s 'tistoga 'mujlj. G'nešj 'dè:n pa bj se 'radj f'sò:kj ... še f'sò:kj s'vò:j ob'f'sò:č 'mòre 'meťj, 'ne: ke še bj ... 'Te pa smo se f'si v 'enega b'risalj.

Olga: 'Nej'p'r:vò 'gòrj, 'te pa 'dòlj. So 'reklj 'måma ve'čè:r: »'Dèca s'cò:t, 'te pa s'pò:t, ste 'žè 'mujtj?«

Marija: 'Ja, 'te pa še smo mò'litj 'mòglj.

Olga: 'Je:zus, pa 'kak ne'radj!

Klara: Mo'litj. 'Te pa smò 'gòr na 'pe:či si'delj ali pa òkò:lik pe'či:, 'enj 'gòrj na 'pe:či 'enj pa òkò:lik pe'či:, 'te pa smo mò'lilj. 'Ròžik'ranc smò mò'lilj f'sò:kj t'jedèn f'sò:kò ne'dèlo pa 'tak, f'sò:kò ve'čè:r pa 'ä:jngjskò či'šèje. Pa 'tò: se je 'ne: s'mèlo ve'čè:r, ke bi se š'li s'pò:t, ke bi se 'ne bi mò'lilo, p'rè:t kak se je š'lò s'pò:t.

Olga: Še 'pu:nj 'kera 'tistò mò'li:t'ef, »'pòjmò s'pò:t, 'bò:ga z'vò:t, na 'onj k'räj, na s'vè:tj 'räj, 'ge: Ma'rija 'dète 'p'irta, ali s'p'i:š al be'di:š. 'Jas ne s'pi:n, 'jaz be'di:n pa za 'verne 'dü:šice sk'f'bi:n«. 'Tò sen bla 'žè 'tak z'vüčena, g'dò: sen 'tò 'vèdla zmò'litj.

(Pripovedovale in pogovarjale so se Klara Horvat, Marija Osterc in Olga Guzej novembra 2004.)

Literatura

- Benedik, F., *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas*, Ljubljana, Založba ZRC, 1999.
- Benedik, F., Vprašalnice za zbiranje narečnega gradiva, *Traditiones* 23, Ljubljana, Inštitut za slovensko narodopisje, 1994, str. 87–142.
- Horvat, U., Juršinci, *Priročni krajevni leksikon Slovenije*, Ljubljana, DZS, 1997, str. 139.
- Hrček, A., Juršinci, *Enciklopedija Slovenije* 4, Ljubljana, Mladinska knjiga 1990, str. 360.
- Kolarič, R., Prleško narečje, *Svet med Muro in Dravo*, Maribor, Obzorja, 1968, str. 630–650.
- Kolarič, R., Izveštaj o ispitivanju slovenačkog prleškog govora severno od Ptuja u letu 1960. godine, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Knjiga V*, Novi Sad, Univerzitet u Novom Sadu, 1960, str. 458–460.
- Kolarič, R., Središka govorica in spodnjeprleški govor, *SR*, Ljubljana, 1956, str. 162–170.
- Koletnik, M., Fonološki opis govora v Radencih, *Jezikoslovni zapiski* 6, Ljubljana, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2000, str. 155–165.

- Koletnik, M., Vinogradniška terminologija na Gomili pri Kogu, *Borkov zbornik*, Maribor, Slavistično društvo Maribor, 1996, str. 91–104.
- Ljubša, M., Zemljepisni razvoj župnij v pražupnijah Ptuj, Velika Nedelja in Radgona, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Maribor, Zgodovinsko društvo v Mariboru, 1925, str. 1–21.
- Ljubša, M., Preureditev župnijskih mej in ustanovitev novih na levem bregu Drave ob času Jožefa II., *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Maribor, Zgodovinsko društvo v Mariboru, 1925, str. 21–52.
- Ljubša, M., Razvoj lavantinskih župnij na levem bregu Drave od Jožefa II. do danes, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, Maribor, Zgodovinsko društvo v Mariboru, 1925, str. 120–144.
- Logar, T., Izhodiščni splošnoslovenski fonološki sistem, *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora, obuhvačenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981, str. 29–33.
- Logar, T., *Slovenska narečja*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1993, str. 141–142.
- Rajh, B., Nekatero naglasne premene v oblikoslovju severozahodnega prleškega govora, *Logarjev zbornik*, Maribor, Slavistično društvo, 1999, Zora 8, str. 137–147.
- Rajh, B., Besedno prevzemanje iz nemščine v severozahodnoprleški govor, *Annales*, 14, Koper, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, 2004, str. 195–202.
- Ramovš, F., *Historična gramatika slovenskega jezika, VII, Dialekti*, Ljubljana, Učiteljska tiskarna, 1935, str. 177–182.
- Rigler, J., Videm ob Ščavnici, *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora, obuhvačenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981, str. 173–177.
- Slodnjak, R., *Občina Juršinci*. Projektna naloga na Turistici – Visoki šoli za turizem v Portorožu, Bodkovci, 2000, 26 str. (Tipkopis.)
- Snoj, M., *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana, Modrijan, 2003.
- Škofic, J., *Zapis govora kraja Juršinci po vprašalnici za SLA*. Rokopis iz leta 2001–2004, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Ljubljana.
- Unuk, D., *Zahodni prleški govori*, Magistrsko delo, Ljubljana, 1995. (Tipkopis.)
- Zorko, Z., Daljšanje akuta v severovzhodnih slovenskih narečjih, *SR 41*, Ljubljana, Slavistično društvo Slovenije, 1993, št. 1, str. 193–207.
- Zorko, Z., Samoglasniški sestavi v slovenskih narečnih bazah (ob izbranih narečnih besedilih), *XXX. SSJLK. Zbornik predavanj*, Ljubljana, SSJLK pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani, 1994, str. 325–343 (posebno str. 330–333).
- Zorko, Z., Panonska narečja, *Enciklopedija Slovenije 8 (Nos–Pli)*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1994, str. 232–233.
- Zorko, Z., Govor Biša, *Haloško narečje in druge dialektološke študije*, Zora 6, Maribor, Slavistično društvo Maribor, 1998, str. 74–86.
- Zorko, Z., Prleško narečje v Radomerščaku, rojstnem kraju F. Miklošiča, *Haloško*

narečje in druge dialektološke študije, Zora 6, Maribor, Slavistično društvo Maribor, 1998, str. 50–63.

Zorko, Z., *Govor Gomile pri Kogu, rojstnega kraja Božidarja Borka, Borkov zbornik*, Maribor, Slavistično društvo Maribor, 1996, str. 78–90.

Phonological Description of the Local Speech of Juršinci (SLA 378)

Summary

The article presents the local speech of Juršinci in Slovenske gorice (SLA 378) which is one of the speeches from central Prlekija.

The speech has a monophthongal vowel system. The quantitative opposition (long stressed, short stressed and short unstressed vowels) is preserved but the tendency to lengthen all short stressed syllables can be observed. There are no tonemic oppositions in this speech. Either long or short stressed vowels can occur in any syllable. All Slovene stress-shifts have occurred in this speech. The old short circumflex vowels lengthened and the stress was shifted to the next syllable. The old acute has been shortened and has remained like that even in non-final syllables. Similarly, the new acute still remains short in non-final syllables and the reflexes of secondarily stressed vowels of the type ženă, koză, meglă are short, too. But in the local speech of Juršinci the lengthening of these short vowels can already be observed, the reason for this being the different development in the quality of long and short vowels and thus the quantitative opposition has become redundant.

The vowel system of the Juršinci speech consists of the following vowels: long stressed 'i:, 'è:, 'e:, 'ä:, 'a: (in newer words taken from the standard language), 'o:, 'ò:, 'u:, 'ü:, ɾ; short stressed 'i, 'e, 'e, 'a, 'o, 'u, 'ü, ɾ; unstressed i [-j], e, a, o, u, ɾ, ɿ, ʉ.

The modern reduction of unstressed vowels is not frequent and occurs only in instances with unstressed i and è, rarely o, in combination with the sonorants.

The consonant system (of voiced and voiceless consonants) is similar to that of the standard language, except for the distribution of consonants, special is phoneme ȷ. The voiceless consonants adapt to the following consonant, in word-final position only voiceless consonants can occur. Also typical is the hardening of ʃ into ɬ and denasalization of ŋ into j/ȷ; the pronunciation of v in word-final position and before voiceless consonants as f; the groups čř- and -žř- are preserved; in word-final position -m changes into -n. Various consonant changes also occur (assimilation, dissimilation, differentiation), e.g. the group -šč- has changed into -š- and pt- into ft-.